

Vyhodnocení asociačního testu

Postup při vyhodnocování asociačního testu

1) Vyhodnocení formální:

- a) - reakční čas: dlouhý, krátký, porovnání středních reakčních časů u obou polovin testu
- b) - nejčastější druh poruchy
- c) - je nabytí rovnováhy po dotyku komplexu jednotné?
- d) - jsou asociace věcné nebo egocentrické?

2) Vyhodnocení obsahové:

- tvorba hypotéz k zajímavých reakcím

ad 1) Vyhodnocení formální:

Do první kolonky zapíšeme **komplexové znaky** (Komplexmerkmale)

Za komplexové znaky považujeme všechny následující **rušivé fenomény**:

a) odchylky od středního reakčního času (r.č.) – prodloužený nebo naopak velmi krátký reakční čas ukazuje na zatížení slova komplexem nebo na obrannou reakci.

Výpočet středního r.č. se provádí zvlášť pro prvních 50 slov a pak pro druhých 50 slov (kvůli případné únavě probanda).

Sestavím si seznam časů a jejich počet. Střed vymezuje hodnotu, vzhledem ke které leží 50 procent reakčních časů pod ní a 50 procent nad ní (tedy hodnota na 25. a 75. místě celkem u testu se 100 podnětovými slovy).

Interpretace vztahu středních hodnot u 1. a 2. poloviny:

- Stejně nebo blízké hodnoty r.č. v obou polovinách (např. 8-9 a 8-9) ukazuje na normální únavu

- Výrazně delší r.č. ve druhé polovině testu (např. 8-9 a 14-15) znamená výraznou únavu.

Zátěž ze strany komplexů je značná, dotyčný snese malou zátěž

- Výrazně kratší r.č. ve druhé polovině testu (např. 12-13 a 9-10) jsou časté u introvertů, někdy při depresích nebo u ostýchavých lidí. Je to výraz pomalejšího přivyknání situaci testu.

b) - nejčastější druh poruchy:

- reakce se nedostaví během 30 s = chyba

- reprodukce se nedostaví nebo je chybná
- opakování podnětového slova, neporozumění nebo chybné porozumění podnětovému slovu
- mimické projevy, smích, pohyby. Mimické projevy a pohyby těla se kontroly obtížněji než třeba smích, proto jejich převaha v reakcích ukazuje na dobrou sebekontrolu.
- koktání, přeroknutí
- zvukové reakce: kráva-bů, rýmy, citáty
- nepřímé reakce, např. zvyk – okno – probanda nic nenapadá a vidí okno
- reakce více slovy
- v odpovědi jsou cizí slova, nářeční výrazy, ostrá slova - nadávky
- stereotypie, opakování téhož slova 3x nebo vícekrát v obou provedeníh dohromady

c) - je nabytí rovnováhy po dotyku komplexu jednotné?

Je třeba si všítat i přetrvávání určitého rušivého momentu u více slov – nutno vyhodnotit, jde-li o dotyk dalších komplexových oblastí nebo se proband z reakce nezotavil a nebo se prostě pomalu vrací do rovnováhy.

(Psychogalvanický experiment potvrdil, že změna kožního odporu je nejvýraznější v souvislosti s pohybem.)

d) - jsou asociace věčné nebo egocentrické?

Věčné asociace: např. nemocný-lékař, dům-dveře, ale také protiklady město-venkov mohou ukazovat na *věčný postoj ke světu a přizpůsobenost*.

Pokud má proband výhradně věčné asociace, pak mohou ukazovat *na vytěšňování nevěčného materiálu nebo zakrývání emocí*.

Pokud věčné asociace převažují, jsou pro vyhodnocení *zajímavé především nevěčné asociace*.

Egocentrická reakce: vlastní prožitky.

Typ 1) s konstelovaným komplexem, který ovlivňuje probanda po celou dobu testu.

V odpovědích je hodně egocentrických reakcí a hodně slov vyslovených v souvislosti s dominujícím komplexem. Zajímavé pak je, *kam komplex nesahá*.

Typ 2) přívlastkový typ reaguje hodnotovými přívlastky; hledáme pak, jaká se tvoří spojení např. stejné přívlastky, jaké to jsou a kde?

Typy nejsou jednoznačné

Rušivé fenomény dávají možnost zaměřit se na právě konstelované komplexy.

2) Vyhodnocení obsahové:

Po testu a získání komentáře k chybám následuje **tvoření hypotézy**.

Hypotézu je pak třeba přezkoumat - nástrojem je vcítění se do testu.

Někteří probandi odmítají poskytnout kontext, což je třeba respektovat.

Hledáme souvislost mezi poruchami s největším počtem rušivých momentů, které si do testu zaznamenáváme.

U některých probandů se stane, že reagují na samotné slovo spouštějící komplex bez poruchy, která ale vyvstane vzápětí. Může to napovědět neuspokojivý kontext ke slovu stíženému poruchou a získání kontextu ke slovu předchozímu.

Na základě získaného testu vytváříme výkladovou hypotézu. Oporou pro její tvoření může být grafické znázornění předpokládaných vztahů mezi slovy s poruchou.

Kontext by měl být opět asociován, např. po otázce: „Co Vás napadá k tomuto slovu?“ nebo: „U tohoto slova jste trochu váhal/a, jak si to vysvětlujete?“

Kontext je třeba vyzvědět do týdne, jinak je situace už odlišná. Není vhodné naléhat na kontext k velmi rušeným odpovědím nebo se na ně ptát vícekrát (viz okrajové a jádrové oblasti komplexu). Někdy se k takovému slovu nevynoří kontext a souvislost vyplyne až z celku.

Informace probanda by měly být věrně zachyceny, nejlépe na pásek. Terapeut by měl být pozorný, měl by dát probandovi prostor a zajímat se. Neměl by pomáhat (napovídáním), ale uvolňovat situaci. Pokud někdo mluví příliš věcně a neosobně: soucit – „to je téma filosofie, kterou člověk zastává“, je třeba se dotázat: „A jak se to týká vás?“ nebo se tázavě podívat – dbát ale na to, aby otázky neimplikovaly určitou odpověď.

V případě perseverace poruchy a neuspokojivého kontextu ke slovům, které pokrýl/a, je třeba se ptát na poslední nerušené slovo.

Pro vyhodnocení kontextu lze také využít grafického znázornění vztahů mezi jednotlivými výroky a v nich obsaženými tématy. Ke slovům s vyšším počtem chyb si připíšeme kontextem naznačená témata a propojíme je se slovy, kde jsou tato témata opět oslovena. Vztahy mezi

slovy s poruchou naznačíme šipkami. Na centrální problematiku pak budou ukazovat slova, ke kterým směřuje nejvíce šipek.

Snažíme se vidět problémy a to, jak s nimi proband zachází. Je třeba držet si různé možnosti výkladu.

Všímáme si emocí, které jsou tématy osloveny.

Vzájemná souvislost kontextů může ukázat na jádrová témata.

Souvislosti ukáží na centrální problematiku. Toto zjištění je však jen rámcové a jde o to, jak téma vypadá a jak se projevuje (zjištění komplexu v oblasti vlastní hodnoty představuje náčrt, a pak je třeba hledat jeho určitější podobu).

Např. v odpovědích vystupují významné hodnoty a zákl. charakteristiky probanda, sebecit, prožívání agresivity, emocí, vztahy k lidem, uspokojování potřeb ap.

Zajímavý může být komentář k reakci příslovím, která zastupují kolektivní směrnice.

Výklad komentářů by měl korigovat a zpřesnit výchozí hypotézu.

Alternativy k získávání kontextu

Sny

Sny zřetelně ukazují personifikace komplexů.

Témata snů a asociačního testu bývají často totožná. Sen ale většinou zpracovává jen jedno téma, zatímco asociační test jich otevírá víc. U snů je patrnější směřování.

Propojení se ukáže při srovnání snů zaznamenaných v době mezi asociačním testem a zápisem kontextu.

Imaginace

Podle C. G. Junga tkví v afektivní poruše (tedy emoci spjaté s komplexem) energie, která chybí ke zvládnutí života. Nabízí se tedy vydat se za touto emoci.

Člověk se má zcela ponořit do dané emoce, vyřadit kritickou pozornost a podle svého založení:

- sledovat vnitřní obrazy
- vnitřní hlasy
- nebo zaznamenávat obsahy nevědomí rukama, třeba modelováním

Tak lze získávat i hlubší kontext: vyzveme probanda, aby si vybavil ke slovu s více komplexovými rysy obraz, sledoval jeho proměny, případně tak přešel do aktivní imaginace. Proband by měl mít pocit, že má dost času soustředit se na slovo.

Použití imaginace při získávání kontextu

- Jen v rámci terapie, pokud se nedostavují sny a jiný nevědomý materiál.
- Jestliže se u slov navozujících poruchu i přes více komplexových rysů neobjevují emocionální asociace.

Imaginace je smysluplná u slov, které vykazují více komplexových rysů. Zatímco u slovních asociací může u těchto slov vyvstat silná obrana a snáze se zkoumají slova zachycující okrajové zóny komplexu, u imaginace je to naopak. Slova s více komplexovými rysy vyvolávají živý obrazový materiál.

Zadávané slovo nebo obraz, který má pro probanda význam, tedy je emočně obsazené. Šlo by postupovat i libovolně nebo ve smyslu katatymního prožívání obrazu, ale zde už víme, kde se nachází komplexová oblast. Ukazuje se zde blízkost diagnostiky a terapie. Na komplexu je fascinující, že ukazuje nejen problém a jeho vznik, ale má také energii k proměně a novým možnostem. Tento aspekt by při práci měl zůstat na zřeteli.

Imaginace a její následná diskuse může probandovi usnadnit prožití jeho problémů. Výklad imaginací (stejně jako u asociací) se nerozpracovává většinou v rozhovoru s probandem. Nejde o stanovení toho, co je, ale jde o zvláštní setkání dvou rozdílně vybavených lidí nad určitým procesem. K prožití pak patří ujasnění toho, jak toto prožívání (v imaginaci) sedí k současné situaci. Protože imaginace představují příběhy, můžeme se ptát, jestli se v nich neodrážejí určité mechanismy chování.

Hledáme propojení mezi imaginacemi

Opět by měly vystoupit určité základní tendence, témata, hodnoty, způsoby chování.

Zdroj:

Verena Kast (1980): Das Assoziationsexperiment in der therapeutischen Praxis
Pro účely semináře zpracoval a přeložil Petr Patočka, upravila Jolana Bucková